

BSOBAC – BACHELOROPPGAVE 2023 VÅR

Unge uføre

Universitetet
i Stavanger

Institutt for sosialfag,

Universitet i Stavanger

Bachelor i sosialt arbeid

UIS mars 2023

Kandidatnummer: 4003

Antall ord: 8665

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Presentasjon av problemstilling	3
1.3 Begrepsavklaringer	4
1.3.1 Nav	4
1.3.2 Arbeidsledighet	4
1.3.3 Arbeidsuførhet	4
1.3.4 Arbeidsavklaringspenger	4
1.3.5 Utenforskap	5
1.3.6 Psykisk helse	5
1.4 Formål med oppgaven/sosialfaglig relevans	5
2.0 FAGLIG KUNNSKAP	6
2.1 Supported Employment (SE)	6
2.2 Personen-i-situasjonen	8
3.0 METODE	11
3.1 Valg av metode	11
3.2 Litteraturstudie som metode	11
3.3 Datainnsamling	12
3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	13
3.4 Analyse og tolkning ved hjelp av oversiktstabell	14
3.5 Studiens troverdighet (validitet)	17
4.0 FUNN OG DRØFTNING	19
4.1 Artikkel 1:	19
4.1.1 Artikkel 2:	20
4.1.2 Artikkel 3:	21
4.2 Drøfting av funnene	22
5.0 AVSLUTNING	26
LITTERATURLISTE	27

1.0 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

At mennesker står uten arbeid, er sjeldent ett frivillig valg etter slik samfunnet er lagt opp i dag. Det stilles press og forventinger til deg som individ - at du skal få deg en utdanning og skaffe deg fast jobb. Det presset som skapes og andre utfordringer/forventninger som er til deg som ett menneske i dag går sjeldent plettfritt. Det påvirker vår psykisk helse og ofte på en negativ måte. Det vi ser i dag er at innstrømningen blant unge uføre økes. I denne oppgaven skal jeg ta utgangspunkt i min nysgjerrighet ovenfor unge uføre og hvordan man kan inkludere de i ett arbeidsmiljø.

Min nysgjerrighet for dette temaet grunnes av at jeg selv har en uføretrygdet mor og har sett hvilken negativ påvirkningskraft det har å være utenfor arbeidsmiljøet. Du mister en del av fellesskapet og hvilken påvirkningskraft det har på psyken synes jeg har vært interessant. Ut ifra den erfaringen begynte jeg å tenke på unge uføre og hvordan man kan inkludere de på arbeidsmarkedet som allerede sliter. Det viste seg at dette var allerede var en problematikk, som da gjorde det mer interessant for meg å skulle ta et dypdykk i.

Psykisk helse er blitt mer åpent de senere årene, men likevel preges mange av dårlig psykisk helse som fører med seg problemer. På det sosialfaglige feltet vil det være viktig i arbeid med unge uføre å kunne se individet og vite hvordan du skal kunne hjelpe. Det å ha bakgrunnskunnskap og kunne se sammenhengen mellom arbeidsledighet, psykisk helse og hvordan det kan henge sammen vil være viktig i dette tilfellet for å sammen kunne finne et tiltak som kan motivere individet videre. Og i den unges situasjon, vil det være lettere å snakke åpent om man blir møtt med forståelse og føle at man blir sett.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Flere unge sliter i dag med den psykiske helse som vi ser påvirker evnen til å ha en normalisert hverdag. Vi ser en drastisk endring etter 2010 hvor mye kan skyldes på sosiale medier. Økende angst- og depresjonssymptomer, hodepine, nakke- og skuldersmerter i forbindelse med stress og deres usikre fremtidsutsikter påvirkes (Kvaløy et al., 2022. s.1). På bakgrunn av min nysgjerrighet for den økende innstrømningen blant unge uføre velger jeg å sette søkelyset på hvorfor og hva kan man gjøre for å inkludere de på arbeidsmarkedet.

Problemstillingen min blir derfor: Hvordan få unge uføre inn på arbeidsmarkedet igjen.

I denne oppgaven vil jeg ta for meg hvorfor og hvordan. Hvorfor er det så mange unge uføre? Og hvordan får vi de ut på arbeidsmarkedet igjen? Innenfor inkludering til arbeidslivet vil jeg ta for meg to ulike alternativet – ett tiltak fra NAV og en medlemsorganisasjon som kan være hjelpelige.

1.3 Begrepsavklaringer

Under begrepsavklaringer skal jeg definere relevante begreper som kommer til å bli brukt i oppgaveteksten og som er nødvendig for å kunne forstå handlingen i denne oppgaven.

1.3.1 Nav

NAV står for ny arbeids- og velferdsforvaltning og er en offentlig etat underordnet Arbeids- og sosialdepartementet. Nav har som har ansvar for organisering og finansiering av sosialhjelp, arbeidsmarkedstiltak og trygdeytelser, for eksempel dagpenger, sykepenger, kontantstøtte m.m. (Aspøy, 2022, s. 1)

1.3.2 Arbeidsledighet

Arbeidsledighet eller å være arbeidsledig vil si når en person er uten arbeid og/eller søker arbeid uten å finne/få tak i en ny jobb. Dersom man er frivillig uten arbeid eller man ikke har startet eller driver en søkeprosess regnes du ikke som arbeidsledig da dette er ett frivillig valg (Stokke et al., 2023, s. 1)

1.3.3 Arbeidsuførhet

Arbeidsuførhet eller arbeidsufør skyldes at du er uten arbeid og unngår å søke grunnet sykdom eller at det skyldes en funksjonsnedsettelse som kommer av skade eller sykdom eller en funksjonshemming (Jusinfo, 2023).

1.3.4 Arbeidsavklaringspenger

Arbeidsavklaringspenger (AAP) er en økonomisk ytelse fra folketrygden som har som hensikt å sikre inntekt for mennesker med trygd imens de får aktiv behandling, deltar på ulike arbeidsrettede tiltak eller er hjelp for annen oppfølging som tar sikte på å beholde jobben en allerede har eller skaffe seg nytt arbeid. I løpet av en periode med AAP foreligger det en avklaring på om individet helt eller delvis kan gå ut eller komme tilbake til arbeidslivet igjen helt eller delvis igjen dersom delvis, går individet over på uføretrygd da ytelsen kun gis for inntil 3 år dersom det ikke foreligger særskilte grunnlag (Gisle, 2019, s. 1).

1.3.5 Utenforskap

Utenforskap er et uttrykk vi bruker i dagligtale dersom et individ har manglende sosial tilknytning til samfunnet rundt seg. Uttrykket er en beskrivelse der en situasjon av enkeltmennesker eller en gruppe av mennesker står utenfor i samfunnet, for eksempel en gruppe mennesker som ikke er aktiv i arbeidslivet (Tjora, 2021, s. 1).

1.3.6 Psykisk helse

Psykisk helse kan man beskrives som en tilstand eller en opplevelse av det å ha det godt, mestre utfordringer i livet, delta og bidra i samfunnet og virkeliggjøre sine talenter. Som et individ er det hele tiden ønsket å føle på en opplevelse av trivsel, men livet forandrer seg hele tiden som gjør at det kan bli utfordrende å til enhver tid ha den følelsen. Dermed kan vi bruke begrepet god/dårlig psykisk helse, ettersom hva individet selv identifiserer (Andersen, 2021, s. 1).

1.4 Formål med oppgaven/sosialfaglig relevans

Sosialt arbeid er et fagområde hvor målsettingen er å hjelpe mennesker som er i behov for de med ulike sosiale problemer. Samtidig settes det søkelys mot relasjonen mellom personen og deres omgivelser, også kjent som «personen-i-situasjonen», som jeg har forklart nærmere i teoretisk forståelsesramme (Levin, 2004, s. 10). Ved rammeplanen på universitetet i Stavanger sine sider under sosialt arbeid/sosionom står det noe om formålet og målet ved utdanning. Der står det beskrevet at oppgaven til en utdannet sosionom vil være å være en reflektert og brukerorientert yrkesutøver, med kvalifiseringer som å løse, forebygge og redusere de sosiale problemene. På denne måten kan yrkesutøveren bidra til individet som mottar tjeneste øke sin innsikt i en vanskelig situasjon, og det da vil bli enklere å finne konkrete og alternative måter å forholde seg til en gitt situasjon eller gjøre en endring i problemskapende forhold (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2005, s. 15-16. Dette formidles også i grunnboken for sosialt arbeid hvor det beskrives at sosionomen sin oppgave er å få mennesker til å danne en bedre livssituasjon for seg selv og de det gjelder. For å få til dette krever det at arbeideren innehar rasjonelle ferdigheter og et sentrert søkelys på brukerperspektivet (Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe, 2019, s.24). Unge mennesker som er utenfor arbeid, kan ofte komme av psykiske problemer. Ved å oppdage disse tidlig, jobbe forebyggende, veilede og gi støtte på vegen kan man unngå hvilke konsekvenser det vil ha å være arbeidsledig i dag i forhold til det å føle på utenforskap fra samfunnet generelt.

2.0 FAGLIG KUNNSKAP

I dette kapittelet tar jeg for meg to teorier som jeg mener er sentrale og til hjelp for å belyse min problemstilling, og som jeg vil anvende i drøftningsdelen.

Teorien jeg har valgt er personen-i-situasjon og arbeidsinkluderingskompetanse basert Supported Employment (SE), som er en metode som brukes som jobbstøtte for å tilpasse seg personer med omfattende og sammensatte støttebehov til muligheten for å få/beholde en jobb. Jeg synes også Supported Employment (SE) er viktig å ta med fordi det er ett arbeidsmarkedstiltak som stadig tar større plass hos Nav (Frøyland, 2021, s. 71). Samt har jeg valgt å anvende «personen-i-situasjonen» som er et kjent faguttrykk for sosionomer. Hva som legges i uttrykket går jeg nærmere inn på i 2.2.

2.1 Supported Employment (SE)

Supported Employment (SE) brukes på to måter: om tilsetningsstatus og et arbeidsinkluderingsprogram. I et arbeidsinkluderingsforløp fins det tre sentrale grupper som de tar utgangspunkt i og det er: de som er arbeidsløse, de som står utenfor arbeidsmarkedet og for de som gjerne vil inn på arbeidsmarkedet. Deretter har vi arbeidsplassene og arbeidsgiverne, hvor det er der de som er arbeidsløse skal inn, og til sist velferdsstaten/hjelpe- eller støtteapparatet. Formålet er å assistere mennesker som har ulike bistandsbehov til å utøve mest mulig normalt arbeid, et sted de trives og selv ønsker å jobbe. En arbeidsplass hvor de kan få den profesjonelle støtten de trenger og som kan gi ett godt innblikk i arbeidsevnen til det enkelte individ (Frøyland, 2021, s. 72-73).

I SE er hurtig utplassering til normalt arbeid, hvor det er tilrettelegging, oppfølging og opplæring på den arbeidsplassen du er utplassert på som er hovedtilnærmingen. Dette forklarer begrepet «place-train». På motsatt side «train-place» hvor det ikke handler om hurtig utplassering, men å gradvis forberede og skape en «opprustning» til det enkelte mennesket før inkludering i arbeid. Den blir også kalt for oppurtsningmodellen, trappetrinnsmodellen eller repareringsmodellen. Dette på grunnlag av at det er arbeidsrettede tiltak som skal kvalifisere og motivere det enkelte individ til kommende arbeid. (Frøyland, 2021, s. 71). For noen vil være aktuelt med hurtig utplassering, mens for andre vil det være aktuelt å komme tilbake til arbeidslivet med små skritt omgangen.

IPS (Individual Placement and Support) eller individuell jobbstøtte. Er en modell for arbeid i forhold til individer med alvorlige syke helseproblemer. Modellen bygger på 8 prinsipper som

kort forteller om målet, deltagelse, individuell jobbstøtte, jobbsøk ut fra individets interesse og ferdigheter, individuelt tilpasset rådgivning og ulike økonomiske ytelser, når jobbsøkerprosessen starter, systematisk jobbutvikling og oppfølging. Denne skalaen er til for å hjelpe til med å definere blant annet arbeidskriterier for en eventuell jobbsituasjon for å sikre kvalitet på tjenesten som ytes. Fra tidligere er dette en skala for de som har alvorlig syke helseproblemer, men det denne skalaen også bidrar med er å sette ett lys på arbeidssøkers utfordringer, individuell tilpasning av ulike oppgaver og bistand, oppsøkende virksomhet, hyppig kontakt med arbeidsgivere og ubegrenset tid til oppfølging til kommende arbeidsgiver. Dette sees på som en av de mest effektive modellene, og er en god måte å få kartlagt arbeidsevnen til det enkelte individ og få de fort ut på arbeidsmarkedet (Frøyland, 2021, s. 75-76).

Femtrinnsprosessen er en modell bestående av fem ulike faser, som skal hjelpe individ som sliter av ulike grunner med å finne seg en jobb, ikke nødvendigvis alvorlig syke helseproblemer som IPS modellen. Modellen beskriver ulike faser i arbeidsinkluderingsprogrammet som innledende kontakt og samarbeidsavtale, yrkeskartlegging og karriereplanlegging, finne en passende jobb, samarbeid med arbeidsgiver og opplæring og trening på og/eller utenom arbeidsplassen. De fem trinnene er til for å kartlegge en prosess hos arbeidssøkeren. Hvor fase en er til for å gi tilstrekkelig med informasjon til arbeidssøkeren slik at hen kan ta ett riktig valg om eventuelt bistand i tråd med SE. Fase nummer 2 skal åpne opp for interesse, ferdigheter og bistandsbehov hos arbeidssøker, så individet kan ta eierskap til sitt eget arbeidsprosjekt. Fase 3 handler om å tilpasse jobbletingen etter individet og eventuelt finne spesialtilpassede jobber ut ifra arbeidssøkerens arbeidsevne. Fase fire inngår det et samarbeid med arbeidsgiver hvor de sammen kan finne en passende løsning hos arbeidssøkers ansettelse ut ifra arbeidsevne, for eksempel ut ifra arbeidstid og arbeidsvilkår, støtte og tilretteleggingsbehov m.m. Den femte fasen gjelder den konkrete opplæringen og treningen på den gitte arbeidsplassen og eventuelt bistandsbehov, for eksempel oppfølging med tanke på sosiale ferdigheter.

Femtrinnsmodellen er det mest sentrale prinsippet i «Place then train» (Frøyland, 2021, s. 77-79).

Customized Employment (CE) er en modell som tar utgangspunkt i det individet som ønsker jobb. Dens viktigste oppgave er å oppdage jobbsøkers ressurser, ferdigheter, interesser og erfaringer. Dette kan for eksempel gjøres ved å ha samtale med familie, venner og andre

personer i nettverket rundt individet som søker jobb, samt personen selv. Grunnen for dette er at arbeidet som blir funnet til arbeidssøkeren skal være tilpasset hen. Altså at det skal være hens behov som skal være utgangspunktet i arbeidet, som arbeidstid, omfang og oppgaver (Frøyland, 2021, s. 77-79).

2.2 Personen-i-situasjonen

Personen-i-situasjonen er et faguttrykk sosionomer bruker, som handler om å se personen som er i bistand for hjelp og situasjonen/samfunnet det mennesket er i (Berg et al., 2019, s. 19).

Analyseenheten bygger på spenningsfelt som er en metafor vi bruker på mellommenneskeforhold. Det tilsier ulike aspekt og deres betydning i situasjonen slik det blir beskrevet det i kapittel om sosialt arbeid som spenningsfelt (Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe, 2019, s. 36).

Personen-i-situasjonen betegnes som en analyseenhet. For at man skal bruke begrepet analyseenhet er det viktig å kunne om spenningsfelt-begrepet, da det er dette det bygger på. Spenningsfelt som kort nevnt over tilsier ulike aspekt, som teori og praksis, hjelp og kontroll, individ og samfunn, tolknings- og handlingsredskap og makt. Om man først ser på individ og samfunn handler dette om å se individet i samfunnet. Teori og praksis vil si at når vi utøver en handling i praksis bruker vi teorien i underbevisstheten da dette er to komponenter som er avhengig av hverandre. Hjelp og kontroll er når en situasjon oppstår som er avhengig av hjelp, er det da viktig å først kunne få kontroll over den for å vektlegge hjelpen som må til. Makten omhandler at sosionomen jobber under samfunnet og den politiske utformingen som tilsier at de har lover og regler å forholde seg til. Tolknings- og handlingsredskap omhandler først å tolke situasjonen personen befinner seg i akkurat her og nå. Handlingsredskapet er fullstendig avhengig av tolkningen din av gitt situasjon. Dermed må du finne ut hvilke standpunkt du skal forholde deg til når du skal finne ut hvordan du kan håndtere situasjonen du har tolket. Det viktigste med dette er å vite hvorfor du gjør det, før du gjør det (Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe, 2019, kap. 2). Grunnen til dette handler om at du da har forstått individet, situasjonen og da kan sette i gang et klart handlingsredskap og begrunne ditt valg. Det gir individet et helhetlig syn på situasjonen selv, og kan hjelpe med å forstå med dine gode begrunnelser og dere sammen kan komme til enighet.

Komponentene nevnt over er det som utgjør personen-i-situasjonen til en analyseenhet med faktorer som holder fokuset på forhold mellom individ, gruppe og samfunn. Det handler om å forstå mennesket som sosialt eller individet/gruppen seende i sammenheng med sin

samfunnsmessige situasjon (Levin, 2015, s. 71). Dette utgjør da en analyseenheten til flerdimensjonal når det inneholder flere aspekter man må se på, mens selve uttrykket «personen-i-situasjonen» er et konstruktivt perspektiv. Måten man jobber med dette på kan være direkte, klar og tydelig formuleringer (eksplisitt) eller en underforståelse, altså noe som forstås selv om det ikke blir direkte sagt (implisitt) (Levin, 2015, s. 72-73). Man har ulike måter å jobbe på, og ulike måter man må jobbe på for å nå inn til individet. Noen liker å få konkrete og fastslåtte svar, mens andre liker mer indirekte. Dette handler om kommunikasjon og lese av individet og finne dets personlige preferanser. Slikt lærer man via kommunikasjon. Det som er viktig er å nå igjennom med sitt budskap og kunne gi individet den hjelpen som bes om. Dermed er det å analysere individets personlighet et vesentlig tema.

I boken til Levin drar hun opp et eksempel om en mann som kommer utsultet. Det hun da gjør er å kjøpe mat til personen og deretter fører samtalen videre (Levin, 2015, s. 76-77). Dette er et godt eksempel i forhold til det å se personen og deres behov. Vi mennesker har ulike behov som må dekkes og første prioritet der er de grunnleggende behovene (primærbehov). For å kunne hjelpe er det noen viktige faktorer som spiller inn. For å kunne hjelpe – må alle behov være dekket. Dette kan du dra inn som en del av tolkningsfasen. Når du skal tolke en situasjon er det ofte ett behov som mangler. Hvilket behov er det? Og når du har funnet ut av behovet bygger det videre til handlingsfasen. Da du kan begynne å handle og finne ut av hvordan du innenfor rammene kan dekke det manglende behovet. Det er en god del av analyseenheten. Videre medfører dette en slags relasjon mellom dem som ber om hjelp og sosionomen, som er viktig del av det skape ett forhold med tillit/trygghet. Det er viktig å skape et bilde og bruke tolkningsredskapet her. For å se relasjoner i kontekst, omgivelser og andre mennesker. Det er dette bildet sosionomen har til å bruke til handlingsredskap for å jobbe igjennom sin relasjon med klienten i tillegg. Man kan stille mange ulike spørsmål ved dette, men det er her analyseenheten kommer inn fordi imellom tolkning- og handlingsredskapet befinner det seg et spenningsfelt hvor man kan binne sammen ulike aspekter for et mer helhetssyn til ulike spørsmål som «hvordan fremstår personen i relasjon til spesielle situasjoner klienten befinner seg i?» (Levin, 2015, s. 87-88)

Alt i alt bygger analyseenheten på flere faktorer, så det er ikke ett spesifikk utsagn eller en spesifikk tolkning som gjør at vi kan definere det navnet som er gitt. Det underbygges av flere komponenter innenfor et problem da det ofte er sammensatt og uoversiktlig, der både individuelle og samfunnsmessige forhold spiller en vesentlig rolle. Spenningsfeltet åpner flere

innganger til å forstå helheten i det sosiale arbeidet. Og ved hjelp av dette kan vi dermed kalle det en analyseenhet (Levin, 2019, s. 45). Dermed er det også viktig at vi har teorien i bakgrunn for å kunne forstå, og sette sammen hele puslespillet. For det å forstå seg på en persons situasjon i balansen mellom individ og samfunn er tilegnet et puslespill der man må sette sammen bit for bit til man til slutt er ferdig og når det er klart kan man velge handlingen videre. Når man skal velge handlingen videre er det viktig å ta makt over situasjonen, men for å ta makten er det viktig å ha det under kontrollerte forhold og ikke glemme hvilken rolle du selv har som sosionom understøttet av samfunnet og dets regler (Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe, 2019, kap. 2).

3.0 METODE

3.1 Valg av metode

Metoden som blir valgt i oppgaven, skal være en form for redskap. Den skal være til hjelp i det fagstoffet vi ønsker å undersøke (Dalland, 2020, s. 54). Metoden en velger skal være til hjelp for å fortelle oss hva vi bør gjøre for å finne relevant kunnskap å bruke i teksten. Det er mange ulike metoder å velge, men ut ifra oppgaven en skriver velger man den metoden en mener er best til å fremheve gitt problemstilling eller besvare spørsmålet på en best mulig måte (Dalland, 2020, s. 53).

En metode kan også forklares som et hjelpemiddel mot et mål ved å hjelpe oss med datainnsamlingen som vil være relevant for å utarbeide problemstillingen en har valgt. Det som er viktig å huske på ved valg av metode er å kunne redegjøre for, og forklare vegen en har gått for de valgene som er tatt. Det er også viktig å skulle stille seg kritisk i form av å redegjøre for svakheter av metodevalget eller om det er noe nødvendig som kan ha påvirket resultatet da metoden ikke alltid innehar den informasjonen man ønsker finne frem til (Dalland, 2020, s. 56). Men det viktigste for valgt metode er å ha nøye reflektert over hvilken metode som gir best resultat for din problemstilling.

Ulike metoder å bruke i en oppgave kan for eksempel være kvantitativ, kvalitativ og litteraturstudie. Kvantitativ metode presenterer tall og prosenter som er hentet opp fra internett som indikerer noe om antallet på gitt tema, mens kvalitativ metode baseres mer på å fange opp opplevelser og meninger som ikke er målbare i form av tall og prosenter (Dalland, 2020, s. 54). Dette skiller kvalitativ og kvantitativ metode fra litteraturstudie da det er en metode som grunner mer i forskning og kunnskap som allerede finnes, som jeg skriver mer om i del 3.2 Men det viktigste for valgt metode er å ha nøye reflektert over hvilken metode som gir best resultat for din problemstilling.

3.2 Litteraturstudie som metode

Jeg har valgt å bruke litteraturstudie som min forskningsmetode da det er det jeg har erfaring med fra tidligere. Siden jeg har erfaring fra det tidligere og litteraturstudie innebærer å gjøre omfattende søk og tolke litteraturen som man finner relevant for å finne svar på et spesielt spørsmål man har interesse for å finne ut mer om (Aveyard, 2019, s.2). Når du velger litteraturstudie finner du frem litteratur som er undersøkt fra før, og på denne måten systematiserer man den kunnskapen som allerede finnes der ute ved å finne den via søk, samle den inn, gjøre en kritisk vurdering for å til slutt forkorte teksten ved å plukke ut den relevante

i teksten som kan svare på spørsmålet (Støren, 2013, s.16-17). Ved hjelp av dyptgående søking og analyse i litteraturen som er funnet vil en få en ny forståelse som ikke hadde vært mulig dersom du ikke hadde satt de valgte artiklene opp mot hverandre for en å få en dybdeforståelse av temaet. Ved valget av litteraturstudie er denne måten enklere å jobbe på for å se en helhet i de ulike artiklene og å kunne sette de sammen (Aveyard, 2019, s.2). Målet med oppgaven jeg har valgt er derav å gi en oversikt over litteraturen som handler om unge uføre og hvilken påvirkningskraft det har å føle utenforskap når det gjelder å ikke være en del av ett arbeidsmiljø.

Grunnen for at jeg har valgt å bruke litteraturstudie som metode istedenfor kvantitativ og kvalitativ metode er for å få en oversikt og et innblikk i allerede gjort forskning på dette feltet. Det å sette seg inn i tema som utenforskap og unge arbeidsføre, er et felt som stadig blir mer utbredt og fler unge faller utenfor som vil gjøre det vanskelig å skulle forske på. Artiklene jeg har funnet indikerer tall fra allerede gjort forskning, men ikke nødvendigvis det samme resultat dersom jeg skulle gått for en kvantitativ eller kvalitativ metode, men det gir ett ca. estimat på hvor mange dette gjelder som gjør at det blir enda mer essensielt å skulle belyse dette problemet, som er en av grunnene for at jeg valgte litteraturstudie. En annen grunn for å ikke velge kvantitativ og kvalitativ metode er fordi jeg tror jeg vil finne mer svar i forhold til hvorfor så mange er uføre og hvordan det påvirker psyken ved å velge litterære metoden. Ved en kvantitativ metode ved bruk av statistikk ville det fremvist ulike tall jeg kunne fått som svar som sier mer om omfanget av problemet. Og ved en kvalitativ metode hvor jeg for eksempel hadde brukt intervju ville det mulig gitt noen svar på hva hvorfor og de individuelle følelsene bak dette, men jeg er mer interessert i å finne frem til en felles forståelse som er enklere i finne i allerede eksisterende forskning.

3.3 Datainnsamling

Søkene ble gjennomført fra 19. januar 2023 til 01. februar 2023 i databasen «Idunn». Det ble søkt etter vitenskapelige artikler fra fagfelleverderte tidsskrifter i tidsperioden mellom 2017 og 2022 på norsk.

I begynnelsen av søkeperioden ble det utført forskjellige, men bevisste søk med ulike søkeord innenfor temaet mitt for å få inspirasjon i databasen Idunn og Oria. Noen av søkeordene jeg benyttet for å få inspirasjon var «Arbeidsledige og psykiske problemer», «AAP og psykisk helse», «psykisk helse», «unge uføre», «utenforskap» m.m. Jeg fant mange interessante artikler og mye informasjon om mitt aktuelle tema. Deretter fortsatte jeg søkene, men med

begrensninger på Idunn. Søkeordene som gjorde at jeg fant tre av artiklene jeg har brukt i denne oppgaven var: «arbeidsledighet og psykisk helse», «AAP og psykisk helse» og «uføretrygd og psykisk helse og unge». Dette har jeg lagt ved i skjemaet «søk og skriv». Grunnen for at jeg valgte de 3 utvalgte kildene er fordi de fremviser til tall av unge som er utenfor arbeid og forteller noe om hvorfor og hvordan det påvirker deres psykiske helse.

3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Inklusjons- og eksklusjonskriterier skal være til hjelp med å begrense søket slik at det blir enklere å finne riktig artikler. Ulike eksempler på inklusjonskriterier kan være avgrensning språk som på norsk og engelsk, utgivelsesår, hvilken publikasjonstype du ønsker og innenfor ett visst tidsrom du ønsker. Eksklusjonskriterier kan blant annet være oversiktsartikler da en litteraturstudie skal være originalartikler hvor det er mulig og helst primærkilder (Støren, 2013, s.37-38). Ved hjelp av disse to kriteriene vil det være til hjelp for å finne en strategisk måte å søke på, slik at du vil få opp mer relevante artikler innenfor det du ønsker å finne ut mer om (Aveyard, 2019, s.77). Når jeg valgte å søke etter forskningsartikler valgte jeg å søke etter de som inneholdt kvantitative og kvalitative metode for å finne noen ca. tall for å se omfanget av problemet, og en som inneholdt metoden intervju for å selv forstå hva informantene erfarte selv.

Måten jeg fant mine tre kilder som jeg har valgt å anvende i oppgaven var å søke i databasen Idunn. Der brukte jeg funksjonen «avansert søk» for å avgrense søkeordene som ble brukt og satt de inn i en gitt tidsramme fremfor å bruke funksjonen «enkelt søk», som ikke ville avgrense søkene. Ved avgrensning søkene til å kun få frem artikler som er fagfellevurderte, innenfor en tidsramme på 5 år og som inneholdt ordene «arbeidsledighet» og «psykisk helse» fikk jeg først opp 153 treff, men med hjelp av avgrensningene viste det kun 35 treff.

De ulike avgrensningene ble valgt på grunnlag av retningslinjer og for å finne frem til artiklene som er relevante for min oppgavetekst. Av de 35 artiklene som kom frem valgte jeg å bla kjapt igjennom det som dukket opp for å få en oversikt og derav valgte jeg 5 artikler ut ifra overskriften som kunne være relevante som jeg klikket inn på og leste sammendraget fra. Ved å gjøre dette kunne jeg utelukke tre av artiklene allerede da, slik at jeg da stod igjen med to artikler. For å kunne se om de to artiklene var relevante for min oppgave var nødvendig å trykke på selve artiklene og lese litt kjapt gjennom dem. Det viste seg til slutt at jeg kun hadde interesse for å bruke en av disse artiklene videre. Nedenfor står følgende artikler jeg har valgt å anvende fra dette søket i min oppgave: «Helserelaterte ytelser og skjultarbeidsledighet – en

diskusjon om mulige sammenhenger» skrevet av Magne Bråthen (2020). Grunnen for at valget falt på denne er fordi den fremviser til tall om hvor mange som mottar arbeidsavklaringspenger hvorav det også viser til at 50 000 av disse får på grunnlag av psykisk diagnose og hvilke utfordringer Nav-veilederen møter på i møte med mennesker psykiske helseproblemer, som kanskje kan gi meg noe svar på hvorfor tallene av de som mottar økonomisk stønad enda er så høy.

Den andre artikkelen jeg fant i databasen Idunn brukte jeg de samme avgrensningene hvor første resultat uten avgrensninger viste 24 artikler og deretter 12 med søkeordene «AAP» og «psykisk helse». Der fant jeg tre artikler som jeg skimmet igjennom sammendraget på, men fant en som var interessant. Artikkelen jeg valgte var en kvantitativ metode som viser frem 3 ulike aldergrupper og når de får innvilget uføretrygd og sier noe om ulike grunnlag og hvordan de blir kartlagt. Artikkelen jeg valgte var: Unge uføre og veien til uføretrygd» skrevet av Bråthen, C. R. & Sten-Gahmberg, S. (2022).

For å finne frem til den siste artikkelen valgte jeg enda de samme avgrensningene. Jeg brukte søkeordene «uføretrygd», «psykisk helse» og «unge». Da jeg ønsket å finne frem til en sammensetning av unge mennesker med psykiske helseutfordringer som mottar uføretrygd. Ved å bruke avgrensningene og de tre søkeordene kom det opp 28 ulike artikler. Her leste jeg overskriften på en som virket relevant og klikket meg inn på sammendraget. Etter å ha lest sammendraget virket artikkelen svært relevant da den handler om unge med et felles problem (arbeidsledig) som sammen har funnet ett fellesskap på Fontenehuset og hvilken positiv effekt det har på den psykiske helsen. Dermed kikket jeg ikke på de 27 andre og valgte artikkelen: «Fontenehusets betydning for unge medlemmer» skrevet av Halvorsrud, L., Ollivier, M. & Kvarme, G. L. (2018).

3.4 Analyse og tolkning ved hjelp av oversiktstabell

Jeg brukte Thematic analysis: a simplified approach som er en metode for analyse som hjelpemiddel (Aveyard, 2014, s. 143). Den måten å sette opp en oversikt på vil gjøre at det blir enklere å se sammenhengen mellom likheter og ulikheter. Jeg har gjort noe om på den ettersom jeg synes det vil være bedre.

Da jeg jobbet med problemstillingen min hadde jeg den fremfor meg da det skal være en rød tråd i teksten. Resultatdelene fra artiklene leste jeg nøye igjennom flere ganger for å få sette meg godt inn i teksten. Jeg reflekterte kritisk over det jeg leste, prøvde å tolke teksten og

assosierte det med annen kunnskap og erfaring jeg selv har (Thidemann 2019, s. 92-93). Ut ifra da jeg studerte artiklene jeg hadde funnet så markerte jeg ord, avsnitt og setninger i ulike farger som var relevante for min problemstilling (Aveyard, 2014, s. 144). For å systematisere oppgaven mer brukte jeg «klipp og lim» teknikken (Aveyards 2014, s. 145). Da hadde jeg et A4 ark ved siden av meg, som jeg skrev ned stikkordsoverskrifter på og markerte med temaets farge. Under stikkordsoverskriftene fylte jeg inn de tekstdelene som jeg tidligere hadde markert meg når jeg gikk igjennom artiklene. På den måten var det enklere for meg å se resultatene, se mønstre og sammenhenger ut ifra min tidligere kunnskap og erfaring.

I arbeidet videre omskrev jeg tekstbitene som jeg tidligere hadde markert og sjekket de opp med kilden som var blitt brukt. Deretter la jeg til fler og andre navn under tema og undertemaene (Aveyard, 2014, s. 145-156). Da dette var jeg gjort så tok jeg en vurdering om temanavnene jeg valgte passet til den type innhold jeg hadde funnet frem. Jeg hadde flere ark jeg kladdet på og gikk igjennom, valgte vekk tema la noe til igjen. Tekstene jeg hadde igjen organiserte jeg og satte inn i riktig bås for å deretter opprette en tabell i Word hvor jeg førte inn det jeg hadde funnet frem til i tekstene. Hvor mange resultater det fantes i de tre artiklene var noe varierende, og kategoriseringen eller tabellen jeg lagde meg er basert på det helhetlige bildet etter å ha jobbet frem og tilbake med artiklene. Dette viser jeg til i tabell 1 nedenfor.

Tabell 1. Sammenligning av foreløpig tema

Artikkel 1.	Artikkel 2.	Artikkel 3.
1. Oppfølging til de med psykiske helseproblemer 2. Best mulig oppfølging 3. Oppfølging av personer som mottok sykepenger, dagpenger og arbeidsavklaringspenger 4. 50 000 hadde fått innvilget ytelsen på	1. Innvilges uføretrygd 2. Økende innstrømming til uføretrygd blant unge 3. Tilstander innen utviklingshemming og autisme 4. Angst-, depresjons-, og atferds lidelser, økt innstrømming	1. Individuelle intervjuer og fortolkning av deres meningsytringer 2. Fellesskapet med likesinnede personer 3. Gjenvinne helse og aktiv deltagelse i samfunnet

grunnlag av en psykisk diagnose 5. Møte brukernes behov		4. Vektlegge aktivitetstilbudet ut fra de unges premisser
--	--	---

(Fritt basert på tankegangen til Aveyard, 2014).

Det vises i tabellen at det nødvendigvis ikke er så mange likheter, men at alle handler om temaet unge uføre, som vil være relevant for å besvare problemstillingen. Deretter startet jeg en ny tolkningsprosess som jeg kladdet ved siden av ved hjelp av tabellen jeg tidligere hadde laget. Tabellen er til for å summere hvordan jeg tenker sammenhengen mellom de tre artiklene. Dette viser jeg til i tabellen 2 nedenfor.

Tabell 2. Sammenfatning av tema

Tema fra artiklene	Sammenhengen mellom artiklene
<ol style="list-style-type: none"> 1. Oppfølging til de med psykiske helseproblemer 2. Angst-, depresjons-, og atferds lidelser, økt innstrømning 3. Gjenvinne helse og aktiv deltagelse i samfunnet 4. Oppfølging av personer som mottok sykepengen, dagpenger og arbeidsavklaringspenger 5. Best mulig oppfølging 	Viser til oppfølging av unge med psykiske problemer
<ol style="list-style-type: none"> 1. Fellesskapet med likesinnede personer 2. Møte brukernes behov 3. Innvilges uføretrygd 4. Individuelle intervjuer og fortolkning av deres meningsytringer 	Viser hvor viktig det å se brukeren, høre deres mening og det å ha et fellesskap
<ol style="list-style-type: none"> 1. 50 000 hadde fått innvilget ytelsen på grunnlag av en psykisk diagnose 	

<p>2. Økende innstrømming til uføretrygd bland unge</p> <p>3. tilstander innen utviklingshemning og autisme</p> <p>4. vektlegge aktivitetstilbudet ut fra de unges premisser</p>	<p>Viser til hvor stor del som mottar ytelser på grunn av psykisk diagnose, men at det er en stigende innstrømming på ulike grunnlag.</p> <p>Samt hvor viktig det å vektlegge et aktivitetstilbud på deres premisser ut fra grunnlaget.</p>
--	---

(Fritt basert på tankegangen til Aveyard, 2014)

Etter å ha laget en tabell gransket jeg teksten en gang til, flyttet og endret i flere runder. Det advares mot å slå seg til ro med ulike resultater som samsvarer uten problemer (Aveyard, 2014, s. 149). Utvelgelsen gikk greit for seg og sammenhengen mellom de tre ulike artiklene er basert på en nøye analyseprosess og en grundig tolkningsprosess opp mot valgt problemstilling.

3.5 Studiens troverdighet (validitet)

Reliabilitet eller pålitelighet er et uttrykk for konsistent eller stabilitet er en viktig del av forskningsprosessen for å få kvalitet. Det handler om at det de artiklene som er funnet og man har presentert er til å stole på (Dalland, 2020, s.58). Validitetsbegrepet innebærer relevans og gyldighet i de funnene man har funnet til oppgaven (Halvorsen, 2008, s. 67).

Det finnes to sider ved kildekritikk. På den første siden forklares det at man skal finne frem til den litteraturen som belyser din problemstilling på best mulig vis altså litteratursøking. På den andre siden handler det mer om at du skal gjøre rede for litteraturen som blir brukt i oppgaven. Oppgavens faglighet og troverdighet avhenger av at forskeren kan tydelig begrunne valget av type litteratur og kunne se til om opplysningene en har funnet frem til er gyldige (Dalland, 2020, s.143).

I denne oppgaven har jeg nøye jobbet med det å finne relevante kilder i forhold til problemstillingen ved hjelp av inklusjons- og eksklusjonskriterier for å hjelpe meg til å svare på valgt problemstilling på en forsvarlig måte. De 3 artiklene som ble funnet var det viktig for meg å være kildekritisk og å lese igjennom med et kritisk blikk for å finne de artiklene som inneholdt forholdsvis ny forskning da det ofte er et problem som ofte utbrer seg. Mens jeg har jobbet med å finne kilder har jeg forsøkt å legge til side og være bevisst på min personlige erfaring og mening, slik at det ikke skal påvirke oppgaven i den grad.

Mye av grunnen for at jeg har valgt Supported Employment (SE) og personen-i-situasjonen er fordi de to har en sammenheng, en sterk sosialfaglig relevans og er gode å se i sammenheng med de tre kildene jeg har valgt. De gir en bedre forståelsesramme av det å se individet og dets behov og hvordan man kan inkludere noen inn i et arbeidsmiljø.

4.0 FUNN OG DRØFTNING

4.1 **Artikkel 1:** «Helserelaterte ytelser og skjultarbeidsledighet – en diskusjon om mulige sammenhenger» skrevet av Magne Bråthen (2020)

Referanse	<p>Artikkel: «Helserelaterte ytelser og skjultarbeidsledighet – en diskusjon om mulige sammenhenger»</p> <p>Forfatter: Magne Bråthen</p> <p>Årstall: 2020</p> <p>Tidsskrift: Universitetsforlaget, årgang 37, nr. 1-2-2020, s. 52–66</p>
Hensikt	<p>Teksten går ut på å undersøke hvilke dilemmaer i oppfølgingen av de med psykiske helseproblemer NAV-veilederen kan møte på og hvilken bistand som kan ytes og hvilken måte som gir den beste oppfølgingen. Dermed er formålet å identifisere hvilke faktorer knyttet til veiledernes rammebetingelser som fører til en skjønnsutøvelse som er systematisk og ikke tilfeldig valgt.</p>
Metode	<p>Kvalitative intervjuer av veiledere ved ulike NAV kontorer. De fleste NAV-veilederne som deltok hadde ansvar for generell oppfølging av personer som mottok sykepenger, dagpenger og arbeidsavklaringspenger (AAP). Tre av informantene hadde rendyrkede arbeidsrettede roller, to som oppfølgingsloser med ansvar for brukere med psykiske helseproblemer og en som jobbspesialist knyttet til et konkret arbeidsmarkedstiltak.</p>
Resultat/Funn	<p>I november 2019 var 115 000 personer registrert som mottakere av Arbeidsavklaringspenger (AAP). I underkant av 50 000 hadde fått innvilget ytelsen på grunnlag av en psykisk diagnose. For å bidra til at flere i denne gruppen kommer i arbeid, får arbeidsmarkedstiltak basert på Supported Employment (SE) en stadig større plass i NAVs portefølje av</p>

	<p>virkemidler. Et slikt tiltak er Individuell jobbstøtte (IPS), men selv om satsingen på IPS har økt deltok kun 1 100 person på tiltaket i 2019.</p> <p>Nå har ikke alle mottakere av AAP behov for et arbeidsrettet tiltak, men trolig er antallet i målgruppen for IPS langt høyere enn det som faktisk får et tilbud. Det betyr at den løpende oppfølgingen som ytes av veilederne ved NAV-kontorene, vil fortsette å spille en helt sentral rolle for å få arbeidssøkere med psykiske helseproblemer i arbeid.</p> <p>Flere studier både nasjonalt og internasjonalt har imidlertid funnet at arbeidere i førstelinjen forsøker å møte brukernes behov, selv under stressende og mangel-fulle rammebetingelser En slik atferd samsvarer med funnene fra våre intervjuer på NAV-kontorene.</p>
Relevans	Denne forskningsartikkelen er relevant fordi den kartlegger hvilke utfordringer Nav- veilederen møter ovenfor mennesker med psykiske helseproblemer. Som er relevant for å kunne avdekke tilstrekkelig hjelp og hvordan man skal få fler inn på arbeidsmarkedet.

4.1.1 **Artikkel 2:** «Unge uføre og veien til uføretrygd» skrevet av Bråthen, C. R. & Sten-Gahmberg, S. (2022).

Referanse	<p>Artikkel: «Unge uføre og veien til uføretrygd»</p> <p>Forfatter: Bråthen, C. R. & Sten-Gahmberg, S.</p> <p>Årstall: 2022</p> <p>Tidsskrift: Universitetsforlaget, årgang 39, nr. 1-2022, s. 1–19</p>
Hensikt	Hensikten er å studere når i forløpet de unge uføre har fått hvilke diagnoser, og utvikling i diagnosehistorikk over ulike kull av unge uføre og å undersøke hvorvidt historikken til denne gruppen har endret seg mht. sammensetningen og timingen av problemer og om dette kan belyse mulige årsaker til økningen
Metode	Kvantitativ metode som går ut på tre aldersgrupper etter deres alder i året de innvilges uføretrygd: 18–19 år, 20–24 år og 25–29 år. Beskrivelsene av

	de unges forløp frem mot uføretrygd er basert på registerdata som gjør det mulig å følge alle individer i befolkningen gjennom tilstander i arbeidslivet, utdanningssystemet, trygdesystemet og helsevesenet.
Resultat/Funn	Det har vært en økende innstrømming til uføretrygd blant unge de siste tiårene. Veksten er drevet av større tilstrømning av nye uføre både i 18–19-årsalderen og i 20-årene. Vi viser at den økte andelen som uføretrygdes ved 18–19 år kan tilskrives en økning blant personer med tilstander innen utviklingshemming og autisme, og at denne økningen ikke kan forklares av at uføretidspunktet for disse gruppene, i større grad, framskyndes fra 20-årene til tenårene. Det mønsteret som beskrives er ikke konsistent med at økningen skyldes en lavere terskel for innvilgelse, dvs. at mer velfungerende ungdom får uføretrygd. Og den økte innstrømningen til uføretrygd blant personer i 20-årene med angst-, depresjons-, og atferds lidelser
Relevans	Denne forskingsartikkelen er relevant for kartlegging innen uføretrygd blant unge. Som kan fortelle oss noe om hvorfor det er vanskelig for de å komme inn på arbeidsmarkedet

4.1.2 **Artikkel 3:** «Fontenehusets betydning for unge medlemmer» skrevet av Halvorsrud, L., Ollivier, M. & Kvarme, G. L. (2018).

Referanse	Artikkel: Fontenehusets betydning for unge medlemmer Forfatter: Halvorsrud, L., Ollivier, M. & Kvarme, G. L. Årstall: 2018 Tidsskrift: Universitetsforlaget, S. 285-295
Hensikt	Hensikten til fontenehuset er en medlemsorganisasjon for mennesker med psykiske helseutfordringer hvor fokuset er støtte til en gjenvinning av muligheter til aktiv samfunnsdeltagelse.
Metode	Design – datasamlingsmetode og intervju. Hvor formålet med metoden har vært å forstå informantenes erfarte virkelighet om viktigheten av Fontenehuset gjennom individuelle intervjuer og fortolkning av deres meningsytringer.

Resultat/Funn	Fellesskapet med likesinnede personer på Fontenehuset er av stor viktighet for å gjenvinne helse og aktiv deltagelse i samfunnet med arbeid og/eller utdanning. Det å ha meningsfulle aktiviteter å fylle hverdagen med ut fra egen kapasitet og ut fra hvilket behov den unge har, gjør at den unge deltar på Fontenehuset. Ut fra funn kan det å vektlegge aktivitetstilbudet ut fra de unges premisser legge til rette for rekruttering av flere unge mennesker og bidra til at unge er like-personer for hverandre.
Relevans	Denne forskningsartikkelen er relevant fordi den viser til ett fellesskap av unge med samme problemer og forteller om den positive effekten av å møtes. Som kan være en positiv faktor for å få de inn på arbeidsmarkedet.

4.2 Drøfting av funnene

Den kvantitative metoden som er brukt viser til tre aldersgrupper 18-19, 20-24 og 25-29 år og beskrives deres forløpet frem mot uføretrygd. Det nevnes blant annet grunner som autisme, utviklingshemning og angst,- depresjon-, og atferds lidelser i samme artikkel (Bråthen & Gamberg, 2022, s. 5). I en annen artikkel viser det til i underkant av 50 000 mennesker har fått økonomisk bistand grunnet psykisk diagnose hvor det nevnes en plan for å få denne gruppen i arbeid via arbeidsrettede tiltak (Bråthen, 2020, s. 62-63). Dermed kan vi anta at estimatet for de som mottar økonomiske tjenester muligens er innenfor de tre aldersgruppene som er nevnt uten at det er oppgitt i kilden. Hvor jeg da stiller spørsmålet om hvorfor så mange mottar økonomiske ytelser og hva som kunne vært forebyggende arbeid her?

Vi finner blant annet informasjon om dilemmaer i oppfølgingen for de med psykiske helseproblemer hvor de har brukt kvalitative intervjuer av ulike veiledere på NAV og arbeidsrettede tiltak basert på Supported Employment (SE) (Bråthen, 2020, s. 60). Som nevnt tidligere er denne modellen til sentral for arbeidsløse, de som er ikke er på arbeidsmarkedet og de som ønsker seg inn på arbeidsmarkedet (Frøyland, 2021, s. 72).

IPS (Individual Placement and Support) eller individuell jobbstøtte er et tilbud utarbeidet under SE modellen viser til at det kun deltok 1100 personer på dette tiltaket i 2019 (Bråthen, 2020, s. 63). Det som er viktig for at de som benytter seg av tiltaket er jo oppfølgingen og det å møte individets behov. I forhold til det å få kartlagt riktig behov og utfordringer individet står ovenfor da hen allerede er i en sårbar situasjon. Hele formålet med tiltaket er at individet skal få til

normalisert arbeid hvor de faktisk trives (Frøyland, 2021, s. 72-73). For å få til dette er det viktig at NAV-veilederen faktisk ser «personen-i-situasjonen» og tar frem tolknings- og handlingsredskapet. Det omhandler å tolke situasjonen som individet befinner seg i, for eksempel at personen er arbeidssøkende, men sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet på grunn av mange år med dårlig psykisk helse. Derifra må du som NAV-veileder finne standpunkt å forholde deg til for å forstå tolket situasjon slik at du kan hjelpe individet på best mulig måte (Ellingsen, Levin, Berg & Kleppe, 2019, kap. 2). Det som ofte viser til negative faktorer ved SE modellen, som vi også kan vise til dilemmaer NAV-veilederen står ovenfor er at de prioriterer de med størst mulighet for å kunne lykkes på arbeidsmarkedet da det kan være utfordrende å hjelpe de som krever mer grunnet kompetanseutfordringer, spenningen mellom krav til arbeid og brukermedvirkning da ofte er stilles krav individet og arbeidsplassen, men at det nødvendigvis ikke passer individet som får hjelp der og da (Frøyland & Spjelkavika, 2014, kap. 17). På den positive siden er det ett tiltak som individer benytter seg av og mange lykkes også i å komme tilbake til en normal arbeidshverdag over tid.

Om vi også ser på de som ikke benytter seg av tilbudet/ikke blir prioritert grunnet at det anses at de ikke vil klare seg like bra på arbeidsmarkedet kan ha noe å gjøre med funnene i forskningsartikkelen «unge uføre og veien til uføretrygd». Tidligere i teksten nevnte jeg ulike grunnlag for uføretrygden og mye av dette kan være en gylden grunn for at de ikke anses i inkluderingsprogrammet, men det er vanskelig å skulle forholde seg til da det finnes ulike grader av for eksempel autisme som blant annet er nevnt. Da kommer også igjen problemet om kompetanse hos veilederen i NAV. Hvordan skal en kunne hjelpe individet best mulig når en ikke har nok kompetanse? Finnes det en annen måte å skulle inkludere de inn på arbeidsmarkedet? En start er jo å holde seg oppdatert og relevant, dette omhandler det å jobbe etter kunnskapsbasert praksis som omhandler det å ta faglig vurderte avgjørelser som er basert på en systematisk innhentet forskningsbasert kunnskap, hvor du også bruker kunnskapen du har erfart og ser individets ønsker og behov i den gitte situasjonen (Strømme, H, 2017, s.1).

For de som ofte føler på utenforskap i form av for eksempel arbeidsledighet finnes det en veldig fin medlemsorganisasjon under navnet Fontenehuset. Hensikten deres å samle mennesker i samme livssituasjon for å gjenvinne muligheten til en aktiv samfunnsdeltakelse og de spesifiserer seg inn på de med psykiske helseutfordringer (Halvorsrud, Olliver & Kvarme, 2018, s. 287). Det å skulle samle mennesker i samme livssituasjon vil kunne skape en følelse

av tilhørighet og det å ikke føle seg alene i situasjonen hvor de også kan dele tanker og erfaring med hverandre.

Om vi ser på forskjellen med det arbeidsrettede tiltaket i forhold til Fontenehuset kan dette være ett bedre alternativ for mange. Begge har som hensikt å kunne komme tilbake til ett normalt liv, men måten Fontenehuset jobber på er kunne komme tilbake til god psykisk helse og aktiv deltagelse i samfunnet i form av jobb og/eller utdanning i felleskap med individene. De spesifiserer seg ut fra de unges behov og kapasitet og prøver å tilnærme ett arbeidstilbud ut ifra det (Halvorsrud, Olliver & Kvarme, 2018, s. 289). Man kan jo diskutere hvilken metode/tiltak som fungerer best, men man må huske at en jobber med individ hvor alle har ulike behov og tilnæringsmetoder. Så det gjelder å skulle se «personen-i-situasjonen» å kunne bistå sammen for en løsning.

Når vi setter søkelys på å hjelpe individet ut på arbeidsmarkedet i forhold til tilnæringsmetode, train-place tyder det på at det et økt fokus på det å komme i aktivitet og ikke nødvendig på resultatet. Ved et slikt fokus på en som allerede sliter vil dette være krevende å forholde seg til da de allerede har nedsatt arbeidsevne. Samtidig må vi huske på at dette er til mennesker med omfattende bistandsbehov. Der hvor det krever tid å kartlegge dens evner og mulighet for videre oppfølging. Noe som er en vanskelig oppgave å ta for seg når fokuset er på aktiviteten, noe som også stiller veilederen i en vanskelig situasjon. Derimot når vi ser på place-train-tilnærmingen opp mot arbeidsinkluderingen for de med sosial- og helseproblemer vil jeg påstå at SE har gjort for seg en god modell for å oppruste individet for arbeid. Der har de søkelyset på det tilrettelagt arbeid for individet og et mål om å finne meningsfylt arbeid etter mestringsnivå, hvor de også har fokus på brukermedvirkning. Samtidig som de tilbyr kurs og trening til hjelp for å oppruste individet, samt fokus på det å få de raskt ut i arbeid og der det er opplæring av arbeidsoppgaver vil foregå (Bråthen, 2020, s. 60).

Faktorer som påvirker den psykiske helsen er mangt, men det å likevel føle på utenforskap har sine sideeffekter. Da stor deler av livet handler om å jobbe hvor man da føler seg som en del av noe. Utenforskap og mistriivsel kan komme av mange årsaker, men jeg har valgt å forholde meg til det i forhold til arbeidslivet da det forventes av deg.

I artiklene som er funnet sier det noe om hvor stor andel som mottar ytelser på grunn av en psykisk diagnose og hvor viktig det å tilrettelegge for et godt aktivitetstilbud som gir de mulighet for å lykkes, samt hvor viktig det er å ha en forståelse, bruke samhandling og møte de

unge på deres premisser. Der har inkluderingsprosessen en viktig faktor. Oppfølgingen som vises til kan ikke direkte konkluderes med om har en effekt i fellesskap da alle er individuelle, samt at det også er forskjell på teori og praksis. Så noen ganger på man bruke faglig skjønn i vurderingene å kunne prøve å møte individet på et individnivå.

5.0 AVSLUTNING

Samfunnet er stadig er i en endringsprosess og det er vi mennesker også. Åpenhet rundt psykisk helse blir satt ett større søkelys på som kan gjøre det enklere for mennesker å åpne seg og det å forstå hverandre. En felles forståelse for hverandre vil vise en form for respekt. Sosionomens rolle vil være å imøtekomme mennesket med et hjelpebehov og sammen finne en løsning. Det gjør at fenomenet utenforskap i forhold til det å være arbeidsledig vil være enklere å få løst. Hvilke hjelpeinstanser som er riktig å sette inn, hvilket hjelpebehov individet trenger vil være vanskelig å si, samt hvilket tilbud og arbeid som er passende vil nødvendigvis ikke alltid være like lett å finne. Det er derfor viktig å se på de positive og negative side ved hjelp av SE modellen og medlemsorganisasjonen som nevnt. Motivasjonsgrunnlaget til individet kan også være varierende og for å gjøre en endring må individet selv inneha den indre motivasjonen.

Når en jobber med unge i en usikker posisjon er det viktig å kunne sette seg inn i deres situasjon og ønsker og utviklingen i samfunnet. Å kunne ha en forståelse for den unges liv og hvilke endringer som skjer vil gjøre at dere kan få en felles forståelse og sammen kan kunne finne en løsning.

LITTERATURLISTE

- Andersen, W, J, A. (2021). *Psykisk helse*. Store norske leksikon. [psykisk helse – Store medisinske leksikon \(snl.no\)](#). ***2 sider**
- Aspøy, A., & Berg, L. P. (2022). *NAV*. Store norske leksikon. [NAV – Store norske leksikon \(snl.no\)](#). ***1 side**
- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide (fourth edition.)*. Open university press. ***224 sider**
- Aveyard, H. (2014). *Doing a literary review in Health and Social Care: A practical guide (3. utg.)*. Maidenhead: McGraw-Hill Open University Press. Hentet 05. februar, 2023 [Doing a Literature Review in Nursing, Health and Social Care | SAGE Publications Ltd](#) ***192 Sider**
- Bråthen, M. (2022). Søkelys på arbeidslivet. *Nav-veilederes dilemmaer i oppfølgingen av personer med psykiske helseproblemer*, 37 (1-2-2020), s. 52-66. [Nav-veilederes dilemmaer i oppfølgingen av personer med psykiske helseproblemer \(idunn.no\)](#)
- Bråthen, H. R. & Gahmberg, S. S. (2022). Søkelys på arbeidslivet. *Unge uføre og veien til uføretrygd*, 39 (1-2022), s. 1-19. [Unge uføre og veien til uføretrygd \(idunn.no\)](#)
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving (7.utg.)*. Gyldendal Norsk Forlag AS. ***272 sider.**
- Ellingsen, I. T., Levin, I., Berg, B., Kleppe L. C. (2019). *Sosialt arbeid en grunnbok (3. utg.)*. Universitetsforlaget.
- Frøyland, K. (2021). *Arbeidsinkluderingskompetanse basert på Supported Employment*. L. C. Kleppe (Red.), *Arbeidsinkludering i sosialt arbeid (1. utg., s. 71-87)*. Fagbokforlaget.
- Gisle, J. (2019). *Arbeidsavklaringspenger*. Store norske leksikon. [arbeidsavklaringspenger – Store norske leksikon \(snl.no\)](#) ***1 side**
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet (5.utg.)*. J.W. Cappelens Forlag as. ***1 side**
- Halvorsrud, L., Ollivier, M. & Kvarme, G. L. *Tidsforskrift for psykisk helsearbeid. Fontenehusets betydning for unge medlemmer*. DOI: 10.18261. <https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/epdf/10.18261/issn.1504-3010-2018-04-03>

Jusinfo. (2023, 02.01). *Arbeidsuførhet*. [Arbeidsuførhet - Jusinfo.no](https://www.jusinfo.no) *2 sider

Kvaløy, K., Rangul, V., Sung, R, E., Ingul, M, J. & Krokstad, S. (2022). *Mange flere unge sliter med helseplager i dag enn tidlig 2000-tallet*. [Mange flere unge sliter med helseplager i dag enn tidlig på 2000-tallet \(aftenposten.no\)](https://www.aftenposten.no) *2 sider

Levin, P. (2015). *Hva er sosialt arbeid* (4. utg.). Universitetsforlaget.

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2014). *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Stokke, A. T., Stoltz, G. & Bath, E. (2023). *Arbeidsledighet*. Store norske leksikon. [arbeidsledighet – Store norske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no) *3 sider

Strømme, H. (2017). *Kilder til forskningsbasert kunnskap*. Sykepleien Forskning. [Kilder til forskningsbasert kunnskap \(sykepleien.no\)](https://www.sykepleien.no). *8 sider

Støren, I. (2013). *Bare søk: praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier* (3.utg.). Cappelen Damm AS. *71 sider.

Thidemann, I.-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter. Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget * 2 sider

Tjora, A. *Utenforskap*. Store norske leksikon. [utenforskap – Store norske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no) *1 side

Utdannings- og forskningsdepartementet. (2005). *Rammeplan for 3-årig sosionomutdanning*. [Microsoft Word - Rammeplan for sosionomutdanning 05.doc \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no) * 3 sider

Selvvalgt pensum: 785 sider.